

Tradiții și obiceiuri la români în prag de sărbători

prof. înv. preșcolară, Iliuța Aurelia
Grădinița Drăgăești Pământeni,
Comuna Mănești, județul Dâmbovița

“Un popor care nu-și cunoaște istoria este asemeni unui copil care nu-și cunoaște părinții”

Nu peste mult timp, primăvara va sosi, aducând cu ea soarele și mult doritul mărțișor. Despre semnificația mărțișorului și despre alte obiceiuri ale românilor în prag de sărbători am cules informații pe care aș dori să le promovăm atât prin intermediul întâlnirilor cu părinții cât și prin intermediul activităților instructiv educative desfășurate cu copiii în școală și grădiniță

Mărțișorul și tradiția purtării mărțișorului

S-a dus și luna februarie și mai întorcem o filă din calendar... În curând va veni mult dorita primăvară! Asta pentru că românii sărbătoresc venirea primăverii într-un mod unic, la începutul lunii martie. După vechiul calendar roman, 1 Martie era prima zi din an și se celebra speranța, optimismul, credința în mai bine și sporul în toate. Martie este momentul în care oamenii încep să caute primul ghiocel, ca semn al venirii primăverii cu adevărat. Acum frigul începe să se împletească cu razele soarelui, întunericul cu lumina și după o iarnă grea cu omăt mare învinge viața, primăvara, soarele. Acest triumf al reinvierii și regenerării este invocat prin Mărțișorul pe care-l dăruim celor dragi, ca mic semn ce ne dorim să le aducă fericire și noroc. Semnificația mărțișorului a rămas aceeași de-a lungul timpului: este un simbol al primăverii, al revenirii la viață. El ne aduce optimism și credință. Forma acestuia s-a schimbat în timp. La început mărțișorul era simbolizat printr-o monedă. Mai târziu apărea sub forma unor mici pietre de râu vopsite în alb și roșu înșirate pe o ață. Acum mărgelele frumoase colorate, ceramică și florile le-au luat locul.

La originile mărțișorului a stat o monedă de aur sau de argint, după alte surse, la care se atașează o sfoară făcută din două fire răsucite, una roșie și alta albă (sau alb și negru), ce semnificau lupta vieții asupra morții, a sănătății împotriva bolii și care era purtată în general de persoanele sensibile (copii și fetele tinere). Există credința, conform căreia, aceasta amuletă aducea noroc și fericire.

Fiecare dintre noi purtam mărțișor de 1 Martie dar după câteva zile începem să ne întrebăm cât trebuie să-l păstrăm sau ce o să facem cu el după ce-l dăm jos?! În trecut, copiii și fetele purtau o monedă de aur sau argint legată la gât timp de 12 zile, după care o prindeau în păr și-o țineau astfel până la înflorirea primului pom sau până la sosirea berzelor. Altele agățau mărțișorul pe un trandafir iar cu moneda își cumpărau brânză, pentru a avea o față albă și frumoasă tot anul. Astăzi mărțișorul se poartă 12 zile și apoi se agăță într-un pom tânăr. Dacă pomului îi va merge bine, atunci cu siguranță și cel ce a legat ața de mărțișor acolo va avea parte de un

an bun, cu sănătate și succese.

Scoaterea măștișorului, conform ritualurilor, are un scop bine întemeiat: să marcheze astfel tranziția dintre sfârșitul iernii și noul anotimp care începe.

Floriile și obiceiurile în prag de florii

Vinerea Floriilor - face parte din "vinerile scumpe" împreună cu vinerea mare și vinerea Crăciunului. Aceste vineri se țin cu credință ca oamenii să fie feriți de rele.

Înspre miezul nopții fetele fierbeau apă cu busuioc iar dimineața se spălau cu această apă pe cap „ca să aibă păr frumos și să strălucească”, restul de apă fiind turnat la rădăcina unui păr, în speranța că flăcării se vor uita la ele „precum se uită oamenii la un păr înflorit”.

Femeile fac tot felul de copturi, și în special placinte, pe care le împartesc mai ales saracilor de pomana (Mosii de Florii), ca să nu pățeasca și ele cum a pățit mama lui Lazăr, care a murit de dor de plăcinte, sau ca avutul care n-a vrut să-I dea lui Lazăr cel sarac nici măcar o singură fărâmitura de pâine de pe masa sa, ca să-si potoleasca foamea; Sunt curățate și împodobite cu ramuri de salcâm mormintele, se fac pomeni pentru odihna sufletească a celor plecați pe alte tărâmuri.

Paștele sărbătoarea creștina a Învierii

Sărbătoarea Paștelui începe în după masa zilei de sâmbăta. Cel mai important moment al zilei este sfințirea apei botezătoare la biserică. Se spunea că prima persoana care urmează să fie botezată cu această apă "nouă" va avea noroc toată viața.

Apa prezintă un rol important și duminica. Creștinii mergeau la biserică ducând mâncarea și vinul pregătit pentru a fi sfințite. Postul se termina oficial prin consumarea acestor bucate. În unele regiuni această tradiție este vie și în zilele noastre. Se spunea că dacă găinile apuca să mănânce din rămășițele acestor mâncăruri vor oua mai mult. Se obișnuia ca oul sfințit să fie consumat în mijlocul familiei, pentru ca în cazul în care careva s-ar rătăci să își amintească cu cine a mâncat și să își regăsească calea spre casa. Mâncarea tradițională este carnea de miel pregătită după mai multe rețete specifice. Mielul este simbolul lui Hristos... Sărbătoarea renașterii și a învingerii morții constituie un element de bază în numeroase sisteme religioase precreeștine. În această zi se înrosesc ouăle, afirmându-se că ouăle roșite și fierte în această zi nu se strică pe tot parcursul anului, chiar mai mult, nu se vor strica niciodată.

Sâmbăta mare este ultima zi de pregătire a Paștilor, când gospodinele pregătesc cea mai mare parte a mâncărilor tradiționale, definitivează curățenia și fac ultimele retușuri la hainele pe care le vor îmbraca la Inviere și în zilele de Paști.

Se sacrifică, în mod ritual mielul, și se prepară friptura și borșul de miel. Spre deosebire de sărbătoarea Crăciunului, de Paște nu se pregătesc foarte multe feluri de mâncare, de unde și zicătoarea, frecventă în Bucovina: "Crăciunul este sătul, iar Paștele este fudul." Pe vremuri era obligatoriu ca femeile să îmbrace, la slujba de Inviere și în zilele de Paști, măcar o cămașă nouă, cusută în orele de taină ale nopții, iar bărbații să aibă cel puțin o pălărie nouă.

Crăciunul în familia românească

Crăciunul este o sărbătoare a luminii, a compasiunii față de semenii; o vreme de voiosie, bucate alese și clipe de neuitat petrecute cu familia. Această sărbătoare este ținută pe tot Globul indiferent de rasă pentru că este un moment în care toți au uitat de aceste aspecte. În dimineața de Crăciun, primii care se trezesc sunt copiii, pentru a vedea darurile moșului, apoi glasurile lor trezesc toată casa. Urmează micul dejun, la care participă toată familia. În dimineața Crăciunului toată familia merge la biserică pentru a asista la slujbă. Se întorc voioși spre casele lor, și urmează să ducă pomană o farfurie cu friptură de porc celor care nu au avut ce să sacrifice de Ignat.

Gospodinele încep să pună pe masa frumos decorată tot ce au pregătit mai bun pentru ziua de Crăciun: toba, caltabosi, piftie, sarmale, friptura de porc, cozonac, prăjituri, toate făcute cu cele mai bune ingrediente, la care se adaugă rugăciune sau macar o cruce făcută deasupra mâncărilor la gatit și a aluatului pus la dospit. În zonele rurale ale țării, în special în Moldova și Oltenia sarmalele se fac și se servesc în mod tradițional. Pentru coacere acestea sunt puse într-o oală de lut, care este stropită cu apă, ca să nu crape. Astfel, sarmalele se coc în tihnă, uniform și au o aromă deosebită. În Ajunul Crăciunului încep colindele. În unele zone ale țării dimineața devreme pornesc copiii la colindat să vestească Năsterea Domnului care s-a petrecut în taina nopții, în prezența animalelor, a stelelor, a păstorilor și a ingerilor.

Ca rasplată pentru vestirea Nasterii, colindatorii primesc diferite daruri: colaci, mere, nuci și mai nou bani. Din Ajunul Crăciunului până la sfârșitul zilelor de Crăciun, până la Sfantul Vasile, se umbla pe străzi Steaua. Copiii în special sunt cei care poartă vestea Nasterii Domnului într-un fel mai deosebit, asemeni Magilor care-l căutau mergând după Steaua Sa.

Bucuria colindului este nemărginită. De cum se lasă seara, copiii se adună și pornesc colinda. Chiar dacă ninge sau este ger de crapă pietrele, micuții se adună în cete și pornesc pe ulițele satului ca să vestească Năsterea Mântuitorului. Așa se obișnuiește de mii de ani, ca la Crăciun să se meargă cu colindul după un anumit ritual. Astfel bunicii își poartă nepoții în cârcă și nu uită să ia cu ei și un baț ca să își facă drum prin zapadă și să se apere de câini. Înainte să plece de acasă copiii primesc trăistuțe cusute de mână din pânză în care adună nucile, covrigii și merele. Se spune că la Crăciun cerurile sunt deschise, Dumnezeu aude aude rugăciunea omului corect, aude sufletul curat care este purificat în timpul postului, iar acum are dreptul de a-i cere lui Dumnezeu clemență pentru munca lui și sprijin pentru îndeplinirea dorințelor. Colindatul atât la țară cât și la oraș a rămas o sărbătoare a comunității, a copiilor și tinerilor care colindă ca și a celor care primesc colindători răsplătindu-i cu daruri și contribuind astfel la păstrarea datinilor străvechi.

Impodobirea bradului în zilele noastre

În zilele noastre impodobirea bradului de Crăciun a devenit una dintre cele mai iubite datini atât în mediul rural cât și urban, odată cu așteptarea în seara de Ajun a lui Moș Crăciun. În poveștile părinților noștri, de cele mai multe ori bradul era adus de Moș Crăciun, atunci când copiii dormeau, sau în locul lui Moș Crăciun nu apucau să vadă decât bradul trecând pe sub fereastră. Din plastic sau natural, miniatural sau imens,

bradul nu lipsește din nici o casă (case cu copii) în Sfânta seară a Crăciunului și cu o nerabdare crescută așteptăm înfrigurați cu mic și mare momentul magic al împodobirii bradului.

După zilele de Crăciun, bradul rămâne ca decorațiune de sezon, ca motiv de mândrie (mai ales pentru gospodinele cochete din ziua de azi) sau pentru că nu se îndură să-l arunce prea repede. Oricum, în cele mai multe din casele românilor există obiceiul ca bradul să fie aruncat (ars în foc spre distracția copiilor) înainte de Boboteaza, urmand să primenească locuința pentru sărbătoarea Botezului Domnului. În acel moment nostalgia pomului de Crăciun este alungată spre a se face loc Noului An în deplinul sens al cuvântului.

Obiceiuri de Anul Nou

Pentru cel mai important moment, trecerea în noul an, pregătirile se reiau. În săptămâna dintre Crăciun și anul nou în toate satele cetele de flăcăi se pregătesc pentru "urat", sistem complex de datini și obiceiuri. Ursul", "Capra", Vasilca etc. "Plugușorul", alt obicei, este strâns legat de mitul fertilității. Vorbe frumoase, de prosperitate și belșug sunt adresate de cetele care vin cu "Plugușorul", fiecărei gospodării. Ca o incantație magică, textul tuturor urărilor se transmite din tată în fiu și nu există român să nu le cunoască.

Multe și frumoase sunt obiceiurile și tradițiile românilor. Tot ceea ce putem face, e să păstrăm nealterat și să ducem mai departe tot ceea ce ne-au lăsat strămoșii, numai în acest fel copiii noștri își vor cunoaște rădăcinile.

Bibliografie:

Ion Ghinoiu „Mică enciclopedie de tradiții românești”, Editura Agora, București, 2008

Tudor Pamfile „Sărbătorile la români”, Editura Saeculum, 2007

Simion Florea Marian “Sărbătorile la români”, Editura Fundației Culturale Române, 1994